

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 168/08-28

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 31. júla 2008 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti A. S., N., zastúpenej advokátkou JUDr. M. T., M., ktorou namietala porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/2004, za účasti Okresného súdu Košice - okolie, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice - okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/2004 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice - okolie p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/2004 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. A. S. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie v sume 15 000 Sk (slovom pätnásťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice - okolie p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice - okolie j e p o v i n n ý uhradiť A. S. trovy konania v sume 6 732 Sk (slovom šesťtisíc sedemstotridsaťdva slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. M. T., M, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 168/08 z 15. mája 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť A. S. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice - okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/2004.

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je účastníčkou súdneho konania *„o odstránenie neoprávnenej stavby... a zaplatenie náhrady za neoprávnené užívanie nehnuteľnosti“* začatého na jej návrh podaný 22. apríla 2004 okresnému súdu.

Sťažovateľka uviedla, že *„ani po viac ako štyroch rokoch nie je uvedená vec právoplatne ukončená“*.

V sťažnosti sa sťažovateľka domáhala, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu boli porušené jej označené práva, a súčasne žiadala, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priťahov, priznal jej finančné zadost'účinenie v sume 35 000 Sk, ako aj úhradu trov konania.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. V 316/2008 doručeným ústavnému súdu 16. júna 2008, kde v závere uviedol, že *„vo veci sa konalo a v prípade, ak by bola vo veci zistená nečinnosť, je potrebné brať do úvahy enormnú zaťaženosť sudcov. V prípade prejednávajúcej sudkyňi je stav v jej senáte k 31. 5. 2008 377 vecí.“*

Právna zástupkyňa sťažovateľky nevyužila možnosť vyjadriť sa k stanovisku okresného súdu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Z obsahu sťažnosti a zo súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 11 C 83/2004 ústavný súd zistil tento priebeh a stav konania:

- 22. apríla 2004 sťažovateľka podala okresnému súdu návrh na začatie konania *„o odstránenie neoprávnenej stavby... a zaplatenie náhrady za neoprávnené užívanie nehnuteľnosti“*,
- 20. mája 2004 okresný súd vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku (sťažovateľka tak urobila 21. júna 2004),

- 22. júla 2004 okresný súd vyzval odporcu na vyjadrenie k návrhu (odporca tak urobil 4. augusta 2004),
- 2. októbra 2004 okresný súd nariadil pojednávanie na 19. október 2004, ktoré bolo odročené na 22. november 2004,
- 22. novembra 2004 sa uskutočnilo pojednávanie, ktoré po vykonanom dokazovaní bolo odročené na neurčito s tým, že sťažovateľka predloží súdu stanovisko k uskutočnenému pojednávaniu (sťažovateľka tak urobila 13. decembra 2004),
- 12. mája 2005 okresný súd zaslal stanovisko sťažovateľky z 13. decembra 2004 na vyjadrenie odporcovi (odporca tak urobil 26. mája 2005),
- 5. novembra 2005 okresný súd nariadil termín pojednávania na 9. január 2006. Toto pojednávanie bolo po vykonanom dokazovaní odročené na neurčito s tým, že sťažovateľka predloží súdu písomné stanovisko (sťažovateľka tak urobila 24. januára 2006),
- 13. mája 2006 okresný súd zaslal vyjadrenie sťažovateľky z 24. januára 2006 odporcovi,
- 26. mája 2006 okresný súd vyžiadal z príslušného notárskeho úradu odpisy notárskych zápisníc (notársky úrad tak urobil 14. júna 2006),
- 22. júna 2006 okresný súd nariadil termín pojednávania na 3. október 2006. Toto pojednávanie bolo po vykonanom dokazovaní odročené na 20. november 2006 s tým, že sťažovateľka predloží súdu písomné stanovisko (sťažovateľka tak urobila 31. októbra 2006),
- 20. novembra 2006 sa na okresnom súde uskutočnilo pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito za účelom nariadenia znaleckého dokazovania z odboru geodézie a kartografie,
- 6. augusta 2007 okresný súd nariadil znalecké dokazovanie znalcom z príslušného odboru a určil znalcovi, aby v lehote 60 dní od doručenia uznesenia predložil znalecký posudok (uznesenie bolo znalcovi doručené 9. augusta 2007),
- 18. októbra 2007 bol znalcovi doručený predmetný spis s upozornením, že lehota na vypracovanie znaleckého posudku mu uplynie 20. decembra 2007,
- 7. februára 2008 okresný súd urgoval u ustanoveného znalca predloženie znaleckého posudku,
- 5. marca 2008 okresný súd opätovne urgoval u znalca predloženie znaleckého posudku,

- 21. apríla 2008 znalec vrátil spis bez vypracovania znaleckého posudku,
- 12. mája 2008 okresný súd odvolal pôvodne ustanoveného znalca a ustanovil nového znalca na vypracovanie znaleckého posudku, určiac mu na to lehotu 30 dní.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Sťažovateľka zároveň namietala aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, I. ÚS 207/05).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde

sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priesťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na predmet konania, ktorým je rozhodovanie o návrhu na odstránenie neoprávnenej stavby

a o zaplataenie náhrady za neoprávnené užívanie časti nehnuteľnosti, existujúcu právnu úpravu a skutočnosť, že vec, o ktorej sa pred okresným súdom rozhoduje, tvorí súčasť štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov, nepovažuje toto konanie za právne náročné. Na právnu náročnosť preskúmaného konania nepoukazoval vo svojom vyjadrení ani okresný súd.

Pri hodnotení faktickej zložitosti veci ústavný súd konštatuje, že vec si vyžiadala nariadenie znaleckého dokazovania, avšak k jeho realizácii do mája 2008 nedošlo, pretože ustanovený znalec po dvoch urgenciách okresného súdu spis vrátil bez vypracovania znaleckého posudku.

2. Ústavný súd posudzoval priebeh napadnutého konania aj z hľadiska správania sťažovateľky ako účastníčky súdneho konania a nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priesťahom. Práve naopak, jej správanie hodnotí ako aktívne a súčinnosť (pravidelne nahliadala do spisu, stanoviská predkladala v súdom stanovených lehotách), ktoré nijakým spôsobom nemalo vplyv na priesťahy v predmetnom konaní.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v posudzovanej veci, a to nielen z hľadiska namietaných zbytočných priesťahov spôsobených okresným súdom, ale aj z hľadiska doterajšieho priebehu súdneho konania.

Po podaní návrhu 22. apríla 2004 sa uskutočnili na okresnom súde dve pojednávania, pričom pojednávanie uskutočnené 22. novembra 2004 bolo odročené na neurčito s tým, že sťažovateľka predloží súdu stanovisko k uskutočnenému pojednávaniu, čo sťažovateľka urobila 13. decembra 2004. V priebehu roka 2005 sa úkony okresného súdu obmedzili len na zaslanie stanoviska sťažovateľky z 13. decembra 2004 odporcovi na vyjadrenie (12. máj 2005) a nariadenie pojednávania na 9. január 2006 (5. novembra 2005). Ďalej sa uskutočnili tri pojednávania (9. januára 2006, 3. októbra 2006 a 20. novembra 2006), kde na ostatnom z nich okresný súd pojednávanie odročil na neurčito s tým, že bude nariadené znalecké dokazovanie znalcom z odboru geodézie a kartografie. Okresný súd tak urobil takmer

po 9 mesiacoch, keď uznesením zo 6. augusta 2007 nariadil znalecké dokazovanie znalcom z príslušného odboru a určil lehotu 60 dní od doručenia uznesenia na vypracovanie znaleckého posudku (uznesenie bolo súdnemu znalcovi doručené 9. augusta 2007), ktorá bola nereálna, pretože spis potrebný na vypracovanie znaleckého posudku bol znalcovi doručený 18. októbra 2007 s upozornením, že lehota na vypracovanie znaleckého posudku uplynie 20. decembra 2007. Okresný súd po uplynutí lehoty na vypracovanie znaleckého posudku dvakrát urgoval jeho predloženie u znalca (7. februára 2008 a 5. marca 2008). Znalec 21. apríla 2008 vrátil okresnému súdu súdny spis bez vypracovania znaleckého posudku. Okresný súd uznesením z 12. mája 2008 odvolal pôvodne ustanoveného znalca a ustanovil nového znalca na vypracovanie znaleckého posudku, určiac mu na to lehotu 30 dní.

Hodnotiac doterajší priebeh konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 11 C 83/2004 ústavný súd dospel k záveru, že predmetné konanie je poznačené jednak nesústredenou a neefektívnou činnosťou, pokiaľ ide o postup okresného súdu súvisiaci so zabezpečením vypracovania znaleckého posudku, a jednak tiež viacerými krátkodobými obdobiami nečinnosti, keď jeho konanie nesmerovalo k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky v jej právnej veci tak, ako jej to garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Aj keď okresný súd vo vyjadrení uvádza, že „*vo veci sa konalo*“, a v prípade, ak by ústavný súd zistil prípadnú nečinnosť okresného súdu, odôvodňuje ju enormnou zaťaženosťou sudcov okresného súdu, keď uvádza, že „*v prípade prejednávajúcej sudkyňi je stav v jej senáte k 31. 5. 2008 377 vecí*“, ústavný súd pri posudzovaní odôvodnenosti sťažnosti nemohol prihliadnuť na skutočnosti, ktoré vyplývajú z vyjadrenia okresného súdu. V tejto súvislosti ústavný súd už uviedol (pozri napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 50/01, I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03, IV. ÚS 261/07), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne

ospravedlniť vzniknuté priet'ahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote.

Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal riešiť, nemôže byť pripočítaná na ťarchu účastníka konania a nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (pozri napr. I. ÚS 156/02).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 83/2004 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľky na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva s'ťažovateľky na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza s'ťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže prikázať tomu, koho

základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka žiadala aj o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 35 000 Sk z dôvodov uvedených vo svojej sťažnosti. Poukázala najmä na to, že sa nachádza v stave *„skutkovej neistoty v konaní, v ktorom žiada ochranu svojho vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, ktoré súvisia s rodičovskou pôdou a ich majetkom“*.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen deklarovanie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 261/07). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 11 C 83/2004, berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, ako aj skutočnosť, že preskúmané konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 15 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom advokátkou JUDr. M. T., ktoré si uplatnila v nevyčíslenej sume za dva úkony právnej služby. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania

vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk.

Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to každý úkon po 3 176 Sk, t. j. spolu 6 352 Sk, čo spolu s režijným paušálom 2 x 190 Sk (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 6 732 Sk. Trovy právneho zastúpenia boli priznané v celkovej sume 6 732 Sk.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. júla 2008